

ANUARI VERDAGUER (1986-2021). TRENTA-CINC ANYS AL SERVEI DE LA MEMÒRIA DE VERDAGUER I DELS ESTUDIS LITERARIS

Anuari Verdaguer (1986-2021): *Thirty-Five Years in the Service of
Verdaguer's Memory and Literary Studies*

RICARD GIRAMÉ-PARAREDA¹

Universitat de Vic - Universitat Central de Catalunya
ricard.girame@uvic.cat

M. ÀNGELS VERDAGUER PAJEROLS²

Universitat de Vic - Universitat Central de Catalunya
angels.verdaguer@uvic.cat

L'*Anuari Verdaguer. Revista d'estudis literaris del segle XIX* ha contribuït a la formació de la identitat acadèmica de Jacint Verdaguer, aportant el valor científic dels seus mantenidors i col·laboradors a l'estudi del poeta, cosa que al mateix temps ha suposat la fixació d'aquesta identitat com a un nou principi en la formulació de la marca Verdaguer. El buidatge, la sistematització i l'anàlisi dels elements descriptius, formals i de contingut de la revista corrobora que l'*Anuari* ha complert i segueix complint amb la seva missió fundacional.

The journal Anuari Verdaguer. Revista d'estudis literaris del segle XIX has helped shape Jacint Verdaguer's academic identity, bringing the academic merits of its maintainers and contributors to the study of the poet, which has also meant cementing this identity as a new principle in the formulation of the Verdaguer brand. The consultation, systematisation and analysis of the journal's descriptive and formal aspects, and contents demonstrate that the *Anuari* has fulfilled and continues to fulfil its founding mission.

Paraules clau: Anuari Verdaguer, Jacint Verdaguer, estudis literaris.

Keywords: Anuari Verdaguer, Jacint Verdaguer, literary studies.

Introducció

L'estudi que es presenta a continuació —preparat arran de la celebració dels trenta-cinc anys de la primera publicació de l'*Anuari Verdaguer*³ i amb motiu de la convocatòria per al novembre de 2021 de l'XI Col·loqui Internacional Verdaguer dedicat a *Verdaguer: apropiacions i presències*—, persegueix dos objectius: en primer lloc, es vol fer una radiografia de l'*Anuari Verdaguer. Revista d'estudis literaris del segle XIX*, a partir d'un buidatge exhaustiu i detallat de tots els elements descriptius, formals i de contingut, que s'han pogut sistematitzar en una matriu de dades. L'anàlisi d'aquests elements, solts i combinats, permet explicar com ha evolucionat la publicació al llarg de la seva trajectòria i, alhora, es pot corroborar que l'*Anuari* segueix complint amb la seva missió fundacional. En segon lloc, es vol evidenciar com aquesta revista ha contribuït a la formació de la identitat

1. Ricard Giramé-Parareda, Grup de Recerca Textos literaris contemporanis: estudi, edició i traducció (TEXLICO). Universitat de Vic - Universitat Central de Catalunya ORCID 0000-0001-9423-3355; ResearcherID C-7235-2008.

2. M. Àngels Verdaguer Pajerols, Grup de Recerca Textos literaris contemporanis: estudi, edició i traducció (TEXLICO). Universitat de Vic - Universitat Central de Catalunya ORCID 0000-0002-4795-8924.

3. *Anuari Verdaguer. Revista d'estudis literaris del segle XIX*.

acadèmica de Jacint Verdaguer, aportant el valor científic dels seus mantenidors i col·laboradors —la majoria dels quals de l'acadèmia— a l'estudi del poeta, cosa que al mateix temps suposa la fixació d'aquesta identitat com a un nou principi en la formulació de la marca Verdaguer. A més, i malgrat això, la revista, d'acord amb els interessos cada vegada més interdisciplinaris i multidisciplinaris que es palesen ja al subtítol de la segona etapa i que es manifesten també des dels Col·loquis Internacionals Verdaguer i les seves temàtiques, s'ha obert a l'espai literari, històric, social i artístic en què es construeix la figura Verdaguer, és a dir, al segle XIX en general.

Metodologia de treball

A partir dels exemplars de la revista, entre els anys 1986 i 2021, que es troben al fons de la Càtedra Verdaguer de la Universitat de Vic – Universitat Central de Catalunya s'ha fet un buidatge sistemàtic de dos grans grups d'elements que descriuen l'*Anuari Verdaguer*: per una banda, els elements formals i externs sobre la publicació —el disseny, els editors, crèdits, comitè/s responsables, els apartats de la revista i la relació que s'estableix entre els volums i els Col·loquis Verdaguer— i, per l'altra, s'ha dissenyat una base de dades⁴ completa dels treballs que hi ha a cada volum, per tal de poder fer una anàlisi relacional entre els diferents elements de cada registre i facilitar la comprensió i la cerca de la informació de l'*Anuari*, així com per estudiar-ne l'evolució al llarg del temps. L'elaboració de la base de dades s'ha fet a partir de tres eixos d'informació: *Anuari*, col·loqui, article. Per a cadascun d'aquests àmbits hem definit uns camps que contenen la informació per a l'anàlisi:

- Dels *Anuaris* n'hem extret el títol, l'etapa o època (2), el número (28), l'any i mes de publicació i els apartats i subapartats que contenen.
- Dels col·loquis: número (10) i any de celebració.
- Dels articles: títol, idioma, pàgines inicial i final, nombre de pàgines, nombre d'autors, nom i cognoms de cadascun dels autors, sexe dels autors, identificació dels articles de temàtica verdagueriana, extracció de: paraules, persones, obres, llocs i anys clau del títol, i paraules clau dels resums (a partir de l'*Anuari* 16).

Sobre la publicació de l'*Anuari Verdaguer*

En l'evolució de la revista, es distingeixen, clarament, a través del format i el disseny extern dues etapes: de 1986 a 2002 (al títol de l'*Anuari Verdaguer* s'hi afegeix l'any o els anys corresponents) i de 2004 fins a l'actualitat (al títol de la publicació s'hi afegí un subtítol —*Revista d'estudis literaris del segle XIX*—, s'indicaren expressa-

4. Volem donar les gràcies a Sara Casaramona i Camprubí pel seu suport a l'hora de configurar els fulls de càlcul per fer el tractament de les dades.

ment a la coberta el número i l'any).⁵ El disseny de la primera era obra d'Eumo Gràfic, de la mateixa manera que la segona —Eumogràfic—, i concretament del dissenyador gràfic, editor i gestor cultural Ton Granero. En paraules de Granero:

L'any 1987, a Eumogràfic (l'estudi de disseny de la Universitat de Vic), vàrem rebre l'encàrrec de dissenyar l'*Anuari Verdaguer*, i aquell mateix any va sortir el primer número corresponent a l'any 1986.

Per a la coberta, sempre amb el fons de color crema, vam utilitzar una de les signatures característiques de Jacint Verdaguer a la part superior i, a la inferior, vam incorporar dibuixos i il·lustracions que havien aparegut en edicions antigues dels llibres del poeta. Així, en el primer hi trobem un motiu d'Alexandre de Riquer que va fer per a la primera edició de *Canigó*. Posteriorment anàvem canviant el motiu de cada nou número que sortia publicat, de manera que en van aparèixer també d'en Jaume Jepús en una edició de *L'Atlàntida* de 1878, entre altres. Amb aquests canvis de motius aconseguíem mantenir la unitat de la col·lecció i, alhora, cada portada es veia diferent [vegeu Il·lustració 1]. A la contracoberta sempre hi anava el sumari.

Respecte als textos de l'interior, vam decidir incorporar la tipografia «Times», una lletra amb «serif» (de l'anglès *serif*) clàssica dissenyada per Stanley Morrison per al diari anglès *Times* el 1932, que té la característica de ser molt llegidora i que ha aguantat i superat molt bé el pas del temps.

L'any 2004 la Societat Verdaguer ens va demanar un redisseny nou per a l'*Anuari*. Vam pensar de redefinir de dalt a baix el disseny en el número corresponent a aquell any, que es va veure publicat el 2005. Sobre un fons blanc molt net, hi vam fer créixer la signatura de Jacint Verdaguer que ja havíem fet servir en les altres edicions anteriors, però de manera que la signatura completa només es pogués veure reunint quatre números de l'*Anuari* de costat; a la vegada, cada tros de signatura tenia un color diferent (vermell, blau, taronja i verd), que es repetia a cada quatre números [vegeu Il·lustració 2].

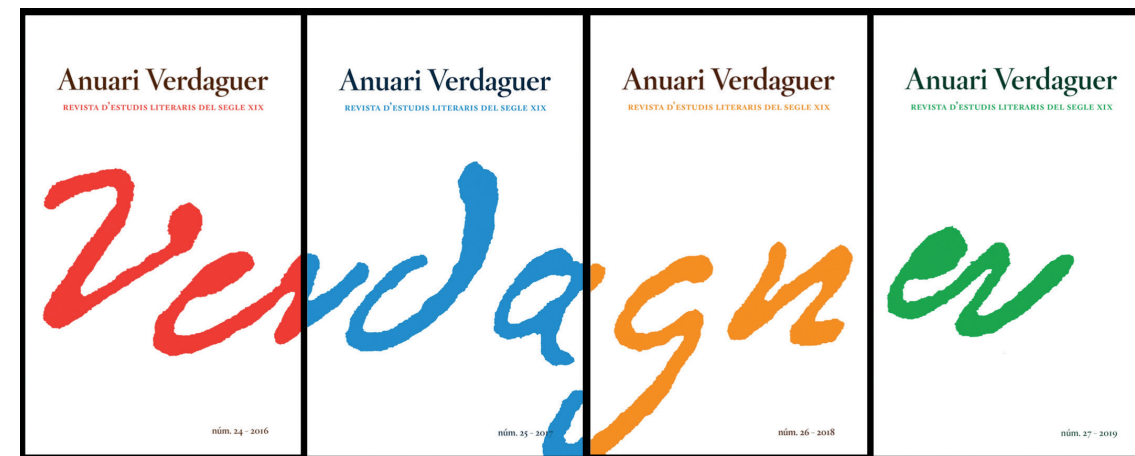
D'aquesta manera, aconseguíem, d'una manera gràfica, que es poguessin distingir els números dels diferents anys mantenint el disseny de la col·lecció. A la contracoberta també s'hi incorporava el sumari.

Pel que fa a les pàgines interiors, en aquesta ocasió es va utilitzar la tipografia també amb serif clàssica, però concretament la que va dissenyar el tipògraf Jonathan Hoefler el 1991 i batejada amb el seu mateix cognom. Aquest model de lletra ja està pensat per a ser utilitzat en el món digital i, a més, és molt llegidora. Cal dir també que, en aquest nou disseny, es van canviar les caixes de text amb un millor interlineat i amb més espai als marges per tal de fer més agradable la lectura. Finalment es va decidir incorporar, a la part superior de cada pàgina, l'autor, el títol de l'article i el nom de l'*Anuari*, així com el número i l'any.

5. Primera etapa: *Anuari Verdaguer* 1986 fins a *Anuari Verdaguer* 2002; segona etapa: *Anuari Verdaguer. Revista d'estudis literaris del segle XIX*, núm. 12, 2004 fins a *Anuari Verdaguer. Revista d'estudis literaris del segle XIX*, núm. 28, 2020.

Il·lustració 1 *Anuari Verdaguier* 1986. Primera coberta amb el fons de color crema, una de les signatures característiques de Jacint Verdaguier a la part superior i, a la inferior, un motiu d'Alexandre de Riquer per a la primera edició de *Canigó*.

Il·lustració 2 *Anuari Verdaguier*. Revista d'estudis literaris del segle XIX. Redisseny de la coberta de la revista. Amb un fons blanc molt net, s'hi fa créixer la signatura de Verdaguier de manera que només es pot veure completa posant de costat quatre *Anuaris*; cada tros de signatura té un color diferent (vermell, blau, taronja i verd) que es repeteix cada quatre números.

Vegem ara altres aspectes formals de l'obra.

Al primer volum, *Anuari Verdaguier* 1986, hom hi pot llegir la següent nota dels editors que encapçala la pàgina de crèdits: «L'*Anuari Verdaguier*, iniciativa conjunta de l'Ajuntament de Barcelona i d'EUMO Editorial, de Vic, és una publicació destinada a promoure i a difondre estudis sobre Verdaguier i el seu temps». Aquesta nota inicial apareix igual de 1986 a 1990; a partir del volum de 1991 es canvia per: «L'*Anuari Verdaguier*, sota la direcció i l'impuls de la Societat Verdaguier,⁶ és una publicació periòdica destinada a promoure i a difondre estudis sobre el poeta i el seu temps. / L'edició de l'*Anuari Verdaguier* és una iniciativa conjunta de l'Ajuntament de Barcelona i d'EUMO Editorial, de Vic». Es manté així fins al número 8 (1993-1994) i a totes les contracobertes i al peu d'impremta hi consta la col·laboració de l'Ajuntament de Barcelona: apareixen a tots els volums Eumo Editorial / Ajuntament de Barcelona.

Quan va fallar el suport de l'Ajuntament de Barcelona (a partir del volum 9, 1995-1996, que no va veure la llum fins a 1999), als crèdits s'hi deixà la frase «L'*Anuari Verdaguier*, sota la direcció i l'impuls de la Societat Verdaguier, és una

6. És precisament el 1991 quan es crea la Societat Verdaguier oficialment amb l'objectiu de «la promoció, la investigació i la difusió dels estudis literaris sobre el segle XIX i, concretament, sobre Jacint Verdaguier» i es daten els Estatuts de l'entitat, que s'aproven pel Patronat de la Fundació Universitària Balmes (UVic) en la reunió ordinària del dia 31 de gener de 1991. Tant l'organització periòdica dels Col·loquis sobre Verdaguier com la revista especialitzada de l'*Anuari* van ser dos projectes que nasqueren el 1984 en el Col·loqui Internacional sobre la Renaixença, celebrat a la seu de l'Institut d'Estudis Catalans i organitzat per la Universitat de Barcelona.

publicació periòdica destinada a promoure i a difondre estudis sobre el poeta i el seu temps». Es repeteix exactament igual als dos volums següents, els dos darrers de la primera etapa de la publicació (vol. 10, 1997-2001⁷ i vol. 11, 2002). A partir de llavors, la publicació va quedar a mercè de les persones que es dedicaven a l'edició i, naturalment, a mercè dels diners o dels ajuts específics que s'aconseguien per finançar-ne l'edició. De fet, el volum 10 (1997-2001), aparegut el 2002, porta la següent nota dels editors:

Amb aquest volum corresponent als anys 1997-2001 reprenem la publicació de l'*Anuari Verdaguier*, interrompuda per manca de suport econòmic. [...] Tenim confiança que la notable activitat que enguany està desenvolupant la Societat en diversos àmbits tindrà continuïtat en els propers anys i assegurarà, també, la publicació de l'*Anuari*.

Aquest volum de l'*Anuari Verdaguier* pot aparèixer gràcies al suport de la Universitat de Vic i de l'Ajuntament de Vic.

Les vicissituds del temps i dels aspectes econòmics han condicionat la història de l'*Anuari*, com veiem. Un exemple d'això són, naturalment, els números dobles que hem mencionat: 1993-1994 (publicat el 1995), el 1995-1996 (editat el 1999) i, sobretot, el 1997-2001 (de 2002). Cal esmentar, per acabar, que els tres darrers volums de la primera etapa de la publicació (núm. 9-11) porten de peu d'impresma tan sols Eumo Editorial i en els dos darrers s'hi afegeix Universitat de Vic.⁸

A partir de la segona etapa (núm. 12, 2004 en endavant)⁹ es manté la nota inicial dels crèdits: «L'*Anuari Verdaguier*, sota la direcció i l'impuls de la Societat Verdaguier, és una publicació periòdica destinada a promoure i a difondre estudis sobre el poeta i el seu temps». De 2004 a 2010 a la contracoberta continua constant Eumo Editorial i la Universitat de Vic, però s'introdueix al peu la Societat Verdaguier i, a partir de 2005 fins a 2010, hi consten també Eumo Editorial, la Societat Verdaguier i, com a novetat, la Càtedra Verdaguier d'Estudis Literaris de la Universitat de Vic, entitat creada el 2002 a la Universitat i dirigida llavors per Ricard Torrents. A partir de 2011 fins a l'actualitat, l'editor i el peu d'impresma ja no varien gaire, però en desapareix Eumo Editorial —a causa de les vicissituds de l'editorial en aquells anys—¹⁰ i és substituïda per Eumogràfic. Així, a partir de

7. A l'*Anuari Verdaguier 1997-2001*, hi ha una errada en el número: a l'edició consta com a número 9 i en realitat és el 10.

8. Per a la maquetació i impressió de cada volum, s'ha anat trobant finançament des de diferents ens de la Universitat de Vic —especialment la Societat Verdaguier i la Càtedra Verdaguier d'Estudis Literaris—, el grup de recerca afí als estudis literaris —«Textos literaris contemporanis: estudi, edició i traducció» i grups precedents reconeguts com a SGR—, els projectes d'investigació competitius obtinguts del Ministerio de Ciencia y Tecnología i dedicats a Verdaguier, la subvenció anual rebuda per la Fundació Caixa Manlleu (després Unnim i Fundació Antiga Caixa Manlleu) i els ajuts aconseguits per a activitats congressuals (Generalitat de Catalunya o Institució de les Lletres Catalanes).

9. L'únic any que des de 1986 fins a l'actualitat no apareix indicat a les cobertes de l'*Anuari* és el 2003: el darrer de la primera etapa és l'*Anuari Verdaguier 2002* i el primer de la segona és l'*Anuari Verdaguier: Revista d'estudis literaris del segle XIX*, núm. 12, 2004.

10. El 2014 el Patronat de la Fundació Universitària Balmes autoritzà la recuperació del 100 % del capital de la societat d'Eumo Editorial, el 50 % del qual des de 2011 pertanyia a Edicions 62 (Planeta). Anteriorment, Eumo havia traçat una aliança comercial amb Pagès Editors. El motiu de recuperar la propietat

2011 fins ara, a la contracoberta hi ha Eumogràfic / Universitat de Vic i al peu de la portada Eumogràfic / Societat Verdaguier / Càtedra Verdaguier d'Estudis Literaris de la Universitat de Vic.

Com ja hem dit, a partir del 2004 comença una segona etapa, amb un nou disseny més actual que ja hem explicat i amb un nou subtítol *Revista d'estudis literaris del segle XIX*, que pretenia una obertura temàtica més important. Llavors es va fer un esforç des del comitè de redacció perquè fos realment una publicació anual i es reconegués com a revista científica. Així destaca l'afany per posar-se al dia dels criteris científicobibliogràfics i per canviar el format de la revista per anar-la adequant als estàndards de revista científica: 1) es renova el consell de redacció i s'hi incorpora un comitè científic; 2) s'afegeix un apartat per als resums i abstracts;¹¹ 3) s'incorporen les normes de presentació d'originals; 4) des de 2004 fins a 2019, el nom d'autor i el títol de l'article apareixen en pàgines alternes. Tot això s'ha anat polint fins al núm. 28 (2020) quan s'hi ha introduït, per exemple, la data de recepció i la data d'acceptació de cada contribució i també s'ha incorporat a cada pàgina el títol i el número de la revista, les pàgines de l'article i els ISSN de la revista —informació que també consta a la primera pàgina de cada article—, i el nom de l'autor i el títol del treball en pàgines alternes, com abans.

És també en aquesta segona etapa —i així consta a la revista des del núm. 16 de 2008— que l'*Anuari* passa a tenir una doble edició, en paper i digital, aquesta segona hostatjada a RACO (Revistes Catalanes amb Accés Obert) i accessible a <<https://raco.cat/index.php/AnuariVerdaguier>>. Disposa, almenys des de 2014, d'un ISSN electrònic (2385-4952). I, des de 2018, els articles que s'hi publiquen tenen un número DOI (*Document Object Identifier*). RACO també ofereix les mètriques sobre les consultes als treballs de la revista.¹²

Segons es referencia als volums dels *anuaris*, el comitè de redacció de la primera etapa de la revista va ser bastant estable de 1986 a 1995-1996. Tan sols l'any 1989 s'hi va incorporar Ramon Pinyol i Torrents —primer com a professor de l'I. B. d'Esparreguera i a partir de 1992 com a integrant de la Facultat de Traducció i Interpretació d'Osona—: Pere Farrés (Universitat de Barcelona), Manuel Jorba (Universitat Autònoma de Barcelona), Joaquim Molas (Universitat de Barcelona), Segimon Serrallonga (Escola Universitària Balmes) i Ricard Torrents (Fundació Universitària Balmes).¹³ A la secretaria hi havia Josep Paré (Universitat Autònoma de Barcelona) fins a l'exemplar de 1995-1996. També, i encara dins la primera etapa, a partir del volum de 1997-2001, que es va publicar el 2002, Segimon Serrallonga hi continuà constant, però havia mort l'abril de 2002. A la secretaria hi seguí

d'Eumo Editorial va ser estratègica per a la Universitat el 2014, ja que garantia poder mantenir l'actual línia editorial. (Vilarrodà, 2015)

11. Des de 2004 els abstracts en anglès són obra del professor de la Universitat de Vic, Ronald Puppo. A partir de 2008 els resums i abstracts van acompanyats de paraules clau-keywords.

12. Segons consta al subapartat «Estadístiques» de l'apartat «Quant a», el 2020, darrer any del qual es disposen de resultats complets, l'*Anuari Verdaguier* va rebre 24.842 visites.

13. En alguns volums, Segimon Serrallonga hi surt com a membre dels Estudis Universitaris de Vic o de l'Escola Universitària Mestres Balmes, i Ricard Torrents, dels Estudis Universitaris de Vic. De fet és la mateixa entitat. El vol. 9 (1995-1996), com que apareix el 1999, Pinyol, Serrallonga i Torrents consten ja com a Universitat de Vic.

apareixent Josep Paré (UAB), però s'hi afegí M. Àngels Verdaguer —primer com a UB al volum de 1997-2001 i des del número de 2002 com a UVic.

A la segona etapa de l'*Anuari Verdaguer*, s'hi inclou, com hem dit, un comitè científic. De 2004 a 2007 aquest estava format per Jordi Castellanos, Francesc Codina, Francesc Cortès, Josep M. Domingo, Francesc Fontbona, Josep Massot, Joaquim Molas, Magí Sunyer, Ricard Torrents i Pilar Vélez. De 2008 a 2010, i a partir de llavors fins a l'actualitat —només amb una alta i amb algunes baixes per defunció, tot i que el comitè de redacció decidí mantenir el nom dels investigadors difunts—, el comitè científic s'estabilitza format per Jordi Castellanos (Universitat Autònoma de Barcelona), Francesc Codina (Universitat de Vic), Francesc Cortès (Universitat Autònoma de Barcelona), Josep M. Domingo (Universitat de Lleida), Francesc Fontbona (Biblioteca de Catalunya), Josep Massot (Publicacions de l'Abadia de Montserrat), Josep Murgades (Universitat de Barcelona), Joaquim Molas (Universitat de Barcelona), Ricard Torrents (Universitat de Vic) i Pilar Vélez (Disseny Hub Barcelona).¹⁴

Pel que fa al comitè de redacció, de 2004 a 2006 està format per Pere Farrés,¹⁵ Enric Gallén, Manuel Jorba, Ramon Pinyol i M. Àngels Verdaguer. Durant quatre anys, Antònia Tayadella (UB) en forma part (2007-2010) i, a partir de 2008, Magí Sunyer (URV) —que deixa de ser del comitè científic— passa a ser membre de la redacció i continua essent-hi fins ara. S'estableix, a més, una coordinació de la revista formada per Ramon Pinyol i M. Àngels Verdaguer (Universitat de Vic) des de 2008 a 2018, tot i que a partir de llavors (vol. 2019) passa a mans de M. Àngels Verdaguer i Pinyol es trasllada al comitè de redacció.

Apartats de l'*Anuari Verdaguer*. Els Col·loquis Verdaguer

El primer *Anuari Verdaguer* —tal com consta a la coberta— fou el de 1986, publicat el 1987, i nasqué per difondre els treballs del I Col·loqui sobre Verdaguer. Sobre aquest primer col·loqui només citarem un parell de fragments que es van publicar a *Miramarges*,¹⁶ butlletí de l'Escola Universitària Balmes —embrió de l'actual Universitat de Vic - Universitat Central de Catalunya— i en els quals ja es fixaven unes línies estratègiques amb relació a l'estudi científic de Verdaguer:

En l'estudi del més gran escriptor català del segle XIX hi ha hagut una doble ruptura: una de generacional, que ha fet que els verdagueristes històrics necessitin avui el relleu de nous estudiosos procedents de les noves promocions universitàries; i una altra d'institucional, que ha tingut Verdaguer allunyat de la Universitat. [...] Unes 25 comunicacions i ponències d'estudiosos veterans i novells, procedents de la Universitat o de fora, poden representar la renovació dels estudis sobre Verdaguer i l'increment de la recerca literària que s'havia posposat a la recerca biogràfica.

14. Josep Murgades s'hi afegeix des de 2008. Jordi Castellanos va morir el 2012 i Joaquim Molas l'any 2015.

15. Pere Farrés va morir el novembre de 2008.

16. I. col·loqui sobre Verdaguer, 1986, p. 14).

I conclou la nota subratllant Verdaguer com un autor dels clàssics i, per tant, definitivament actual:

Sense doncs, els apassionaments estèrils que la seva trajectòria va despertar entre els contemporanis i amb l'actualitat permanent que tenen les arrels dels arbres que floreixen cada primavera.

Els resultats del I Col·loqui sobre Verdaguer ocupen l'apartat d'«Estudis» del primer *Anuari* i també el mateix apartat del segon número de 1987. Els treballs queden repartits en diferents subapartats. Al volum de 1986, en quatre: «La poesia èpica del segle XIX» (tres treballs), «Fonts, context i recepció de la poesia èpica verdagueriana» (cinc treballs), «El cicle de L'Atlàntida» (quatre treballs) i «Presentació del llibre "Estudis sobre Verdaguer", de Josep M. de Casacuberta» (un treball); i al de 1987 en quatre més: «Conferències» (dos treballs), «Èpica menor» (tres treballs), «Canigó» (set treballs) i «Per a una edició crítica de les obres completes de Jacint Verdaguer», signat per Pere Farrés, Joaquim Molas, Ramon Pinyol i Ricard Torrents, aportació que ha posat les bases i ha establert els criteris per a la col·lecció d'Obra Completa en Edició Crítica que començà de manera efectiva el 1995.¹⁷

Els quatre primers volums de l'*Anuari Verdaguer* (1986, 1987, 1988 i 1989) tenen cinc apartats, que ja s'anuncien a la portada: «Estudis», «Textos», «Ressenyes», «Bibliografia» i «Crònica». De fet, al primer volum, a l'apartat de «Bibliografia», hi apareix la nota següent:

Per tal de poder oferir al lector una bibliografia el màxim de completa que contingui la que s'ha produït al llarg de 1986 i, més exactament encara, la produïda entorn al centenari de l'aparició de *Canigó* (que s'inicia de fet a finals de 1985 i a l'hora de tancar el present volum de l'*Anuari* sabem que encara no ha aparegut tota), aquest apartat no apareixerà fins al segon volum de l'*Anuari* i anirà a càrrec de Narcís Garolera. Així mateix també es reserva per al proper número la ressenya del volum d'Isidor Cònsul, *Jacint Verdaguer. Història, crítica i poesia* (Ed. del Mall, Barcelona, 1986), ja que serà ressenyada conjuntament amb l'antologia preparada pel mateix autor i apareguda ja el 1987 a Ed. La Magrana (col. L'Esparver Llegir, 6).

La voluntat d'aconseguir que les bibliografies que vagin apareixent a l'*Anuari* siguin completes ens fa adreçar el prec, especialment als autors i editors de les publicacions on vagin apareixent articles, estudis, ressenyes, etc. sobre Verdaguer i la Renaixença, que en facin saber la publicació i en facilitin un exemplar al consell de redacció de l'*Anuari* (p. 253).

Efectivament, com diu la nota, al volum de 1987 hi ha «Publicacions verdaguerianes de 1986» a càrrec de Narcís Garolera (p. 245-262). Al número de 1988 no hi ha, malgrat anunciar-ho a la portada, l'apartat de «Bibliografia» i al de 1989 trobem «Publicacions verdaguerianes (1987-1990)» a cura de Josep Paré (p. 243-258). Aquest apartat de «Bibliografia», malauradament, va quedar interromput,

17. (Farrés, Molas, Pinyol i Torrents, 1987). L'Obra Completa va iniciar-se amb *Dos màrtirs de màtria* a cura de Ricard Torrents, editat per la Societat Verdaguer i Eumo Editorial (OCESV), i actualment segueix publicant-se a càrrec de la Societat i Verdaguer Edicions (OCEC).

fins que ja a la segona etapa de l'*Anuari* aparegué la «Bibliografia sobre literatura catalana del segle XIX, 2001-2003. Materials» a càrrec de Carola Duran, que ha anat tenint continuïtat al llarg del temps.¹⁸

Als següents quatre volums (1990, 1991, 1992¹⁹ i 1993-1994) s'hi anuncien, si fa o no fa, els mateixos apartats, tot i que desapareix el de «Bibliografia» i el d'«Estudis» es bateja com a «Estudis i Notes»: «Estudis i Notes», «Textos», «Ressenyes» i «Crònica». Es repeteix aquesta estructura a l'*Anuari Verdaguer 1997-2001*. Són especials, en canvi, els volums de 1995-1996 i el de 2002, perquè ja des de la portada s'indica que hi haurà «Conferències», «Ponències», «Comunicacions» i «Crònica»: es tracta de dos volums d'actes del IV Col·loqui sobre Verdaguer (24 intervencions) —a cura de Pere Farrés— i del V Col·loqui sobre Verdaguer (40 intervencions) —a cura de Ramon Pinyol i M. Àngels Verdaguer—, respectivament.

Ja hem dit que els dos primers volums són resultat del I Col·loqui sobre Verdaguer; també al de 1988 hi ha els treballs presentats al II Col·loqui sobre Verdaguer a l'apartat d'«Estudis» (amb el subtítol «Actes del Col·loqui sobre Verdaguer»)²⁰. La mateixa operació es feu al volum 6 (1991): l'apartat «Estudis i Notes» porta de subtítol «Actes del III Col·loqui sobre Verdaguer», amb els subapartats de «Conferències» (dos treballs), «Comunicacions» (cinc treballs) i «Sessions informatives» (dues aportacions).

A partir de la segona etapa (2004 en endavant), els números de l'*Anuari* que no tenen a veure amb els Col·loquis tenen els apartats que ja hem vist: «Estudis», «Textos», «Ressenyes» i «Crònica», tot i que se n'introdueix un de nou, «Dossier», quan es tracta de presentar els articles que resulten d'alguna jornada o seminari especial organitzats per la Societat Verdaguer, normalment en col·laboració amb altres entitats. Així, des del volum de 2005 fins al de 2019, podem llegir-hi els següents Dossiers:

18. Aquesta bibliografia de 2001 a 2003 era continuïtat del llibre *Bibliografia sobre literatura catalana del segle XIX, 1995-2000: materials*, a càrrec de Josep M. Domingo, Maria Dasca, M. Àngels Verdaguer (Universitat de Barcelona: Xarxa Temàtica de la Renaixença, 2003). A partir d'aquesta *Bibliografia* al vol. 12, a l'*Anuari* —aquí AV— han anat apareixent sistemàticament reculls bibliogràfics a cura de Carola Duran, ampliat i elaborats a partir de la base bibliogràfica de Josep M. Domingo, i s'ha acomplert d'aquesta manera un dels objectius que es marcava la revista des de l'inici: vegeu *Bibliografia... 2004* (AV 13, 2005); *Bibliografia... 2005-2006* (AV 15, 2007); *Bibliografia... 2007* (AV 16, 2008); *Bibliografia... 2008-2009* (AV 18, 2010); *Bibliografia... 2010-2011* (AV 20, 2012); *Bibliografia... 2012* (AV 21, 2013); *Bibliografia... 2013* (AV 22, 2014); *Bibliografia... 2014-2015* (AV 24, 2016); *Bibliografia... 2016* (AV 25, 2017); *Bibliografia... 2017-2018* (AV 27, 2019); *Bibliografia... 2019* (AV 28, 2020).

19. El volum 7 de 1992, tot i mantenir la mateixa estructura («Estudis i Notes», «Textos», «Ressenyes» i «Crònica»), és especial perquè tots els «Textos» són de Joan Torrent i Fàbregas —recull de sis estudis apareguts entre 1959 i 1987— i els deu «Estudis i Notes» es presenten com a oferts en homenatge a Torrent i Fàbregas: «La Societat Verdaguer acordà d'oferir a Joan Torrent i Fàbregas la present miscel·lània gratulatoria el 9 de desembre de 1991, dia del seu norantè aniversari». Aquell dia se li lliurà un diploma de reconeixement, es decidí sol·licitar la Creu de Sant Jordi per a ell —se li concedí el 1992— i s'acordà dedicar-li l'*Anuari*.

20. Segons el programa del II Col·loqui sobre Verdaguer, es llegiren dues conferències —inauguració i clausura— i onze comunicacions els dies 25 i 26 de novembre de 1988. Tot i això, a l'apartat d'«Estudis» de l'*Anuari* només hi consta el subapartat «Conferències», on es recullen, per aquest ordre, les dues conferències (Pierre Vilar i Ramon Pinyol) i deu de les onze comunicacions (Rossend Arqués, Joan Requesens, Ramon Prat, Manuel Jorba, Xosé Aviñoa, Pere Farrés, Ricard Torrents, Ramon Miró, Francesca Sanvicén i August Bover —hi manca la de Joan Alegret).

1. Estudis i edicions del segle XIX. A 20 anys del Col·loqui Internacional sobre la Renaixença, 1984-2004 (IEC, 21 d'octubre de 2004) – *Anuari Verdaguer* 13, 2005 (AV 13, 2005)
2. Seminari sobre el teatre català al segle XIX (UB, 21 d'octubre de 2005) – AV 13, 2005
3. II Jornades d'Intercanvi Cultural (Menorca, 27-29 d'octubre de 2006) – AV 15, 2007
4. Seminari La recerca sobre la Renaixença al País Valencià: darreres aportacions (Universitat de Barcelona, 24 de novembre de 2006) – AV 15, 2007
5. III Jornades d'Intercanvi Cultural (València, 19-21 d'octubre de 2007) – AV 16, 2008
6. Jornada sobre edició de textos anteriors a les Normes de l'Institut d'Estudis Catalans (26 d'octubre de 2007) – AV 16, 2008
7. IV Jornades d'Intercanvi Cultural (Eivissa, 10-12 d'octubre de 2008) – AV 16, 2008
8. Pere Farrés (1948-2008) – AV 16, 2008
9. V Jornades d'Intercanvi Cultural (Perpinyà, 10-12 d'octubre de 2009) – AV 18, 2010
10. VI Jornades d'Intercanvi Cultural (Formentera, 1-3 d'octubre de 2010) – AV 18, 2010
11. VII Jornades d'Intercanvi Cultural (Terres de l'Ebre, 30 de setembre/1-2 d'octubre de 2011) – AV 20, 2012
12. II Jornada sobre edició de textos literaris catalans (25 de novembre de 2011) – AV 20, 2012
13. VIII Jornades d'Intercanvi Cultural (Lleida i Mequinensa, 5-7 d'octubre de 2012) – AV 21, 2013
14. IX Jornades d'Intercanvi Cultural (Atenes i Delfos, 4-6 d'octubre de 2013) – AV 22, 2014
15. III Jornada sobre edició de textos (Institut d'Estudis Catalans, 28 de novembre de 2014) – AV 24, 2016
16. X Jornades d'Intercanvi Cultural (Tolosa i Albi, 9-12 d'octubre de 2015) – AV 25, 2017
17. XI Jornades d'Intercanvi Cultural (Elx i el Camp d'Elx, 29-31 d'octubre i 1 de novembre de 2016) – AV 25, 2017
18. VIII Seminari d'Estudis Catalans del Vuit-cents (Universitat de Vic, 14 de desembre de 2018) – AV 27, 2019

En aquesta segona etapa només al núm. 14 (2006) hi consten els resultats del VI Col·loqui com a actes, a cura de Laia Noguera, Ramon Pinyol i M. Àngels Verdaguer. A partir del VII Col·loqui Internacional Verdaguer de 2008, els treballs

que han estat presentats als col·loquis i que arriben a la redacció i són acceptats pel comitè organitzador per a la seva publicació, després de passar les revisions dels experts, s'editen dins de dossiers temàtics a la revista:

VII Col·loqui Internacional Verdaguer 2008	
<i>Anuari Verdaguer. Revista d'estudis literaris del segle XIX</i> , núm. 17 (2009)	(Presentació, R. Pinyol i M. À. Verdaguer) Dossier. La construcció contemporània del sistema lingüístic-literari català
<i>Anuari Verdaguer. Revista d'estudis literaris del segle XIX</i> , núm. 18 (2010)	(Presentació) Dossier. Noves aportacions a l'entorn de Verdaguer i <i>Canigó</i>
VIII Col·loqui Internacional Verdaguer 2011	
<i>Anuari Verdaguer. Revista d'estudis literaris del segle XIX</i> , núm. 19 (2011)	(Presentació, R. Pinyol i M. À. Verdaguer) Dossier. La mirada social de Verdaguer. De <i>Caritat</i> (1885) a <i>En defensa pròpia</i> (1897): estudis de literatura, història i art
IX Col·loqui Internacional Verdaguer 2014	
<i>Anuari Verdaguer. Revista d'estudis literaris del segle XIX</i> , núm. 23 (2015)	(Presentació dels tres dossiers) Dossier. 1714. Del conflicte a la història i el mite, la literatura i l'art I. Història, historiografia i identitat
<i>Anuari Verdaguer. Revista d'estudis literaris del segle XIX</i> , núm. 24 (2016)	Dossier. 1714. Del conflicte a la història i el mite, la literatura i l'art II. Jacint Verdaguer
	Dossier. 1714. Del conflicte a la història i el mite, la literatura i l'art III. Literatura, agitació
X Col·loqui Internacional Verdaguer 2017	
<i>Anuari Verdaguer. Revista d'estudis literaris del segle XIX</i> , núm. 26 (2018)	(Presentació dels dos dossiers) Dossier. Escriitures il·luminades. El vuit-cents
	Dossier. Escriitures il·luminades. Verdaguer

Estudi morfològic

L'estudi sobre l'*Anuari Verdaguer* es complementa amb una anàlisi formal basada, com hem explicat a l'inici, en un treball de camp fet a partir de l'extracció de la informació dels sumaris de l'*Anuari Verdaguer*, que hem analitzat gràcies a la base de dades creada amb aquest objectiu. És, per tant, una informació bàsica sobre: títols, autors i paraules clau, però que abasta completament tots els anuaris que s'han publicat fins ara, és a dir, 28 números.

Continguts

A l'*Anuari Verdaguer* s'hi han publicat 688 textos, el 67 % dels quals (462) en forma d'article. La resta són contribucions fetes en els apartats de «Bibliografia», «Crònica», «Resums i abstracts» i «Resenyes».

Concretament, a l'apartat de «Crònica» —a part de l'aportació periòdica que s'hi ha anat publicant (*Bibliografia sobre literatura catalana del segle XIX, ... Materials*) i que ja hem revisat abans (vegeu la nota 17)—, hi podem trobar cròniques —com el seu nom indica— de jornades i activitats congressuals (de nou dels deu Col·loquis Verdaguer celebrats, de les nou primeres Jornades d'Intercanvi Cultural, o de la II Jornada sobre edició de textos literaris catalans); també s'hi han publicat notes relatives a la Societat Verdaguer (la seva creació, informacions d'activitats o les incorporacions de membres); a més, notícies diverses sobre celebracions i commemoracions, activitats, exposicions, convenis entre associacions i entitats, edicions i publicacions, lectures de tesis, espectacles i musicacions, creacions de centres de difusió, o sobre els fons verdaguerians; i, finalment, és l'espai de les necrològiques i notes sobre estudiosos i investigadors, membres i socis de la Societat Verdaguer, o persones destacades en la preservació del patrimoni verdaguerià.²¹

També s'han publicat 78 ressenyes. Destaca, com a autor de ressenyes més productiu, Josep Camps i Arbós amb 12 contribucions presentades entre els anys 2005 i 2020, i M. Àngels Verdaguer i Pajerols que ha publicat fins a 5 ressenyes fetes entre 1997-2001 i 2019.

Els anys més productius, com es pot apreciar a la figura 2, han estat el 2002, coincident, com no podria ser d'altra manera, amb el centenari de la mort de Verdaguer (47), i el 2008, amb 38 aportacions que repassaven fins a tres jornades celebrades anteriorment i es va comptar amb diversos articles en recordança de Pere Farrés.

Pel que fa als continguts, volem proporcionar algunes dades que donen una idea de quina línia de publicació ha seguit l'*Anuari Verdaguer*.

S'han publicat 240 articles de temàtica verdagueriana i 191 articles de temàtica del s. XIX. En la figura 3 s'observa que la revista ha anat fent una transformació

21. Antoni Boada i Garcia, Pere Bohigas i Balaguer, Joan Bonet i Baltà, Osvald Cardona, Jordi Castellanos, Joan Colom i Grau, Isidor Cònsul, Josep M. Garrut i Romà, Josep Junyent i Rafart, Joan Pallàs i Aguilar, Josep Pereña i Moros, Miquel S. Salarich i Torrents, Segimon Serrallonga i Morer, Amadeu-J. Soberanas, Josep Maria Solà i Camps, Joan Torrent i Fàbregas.

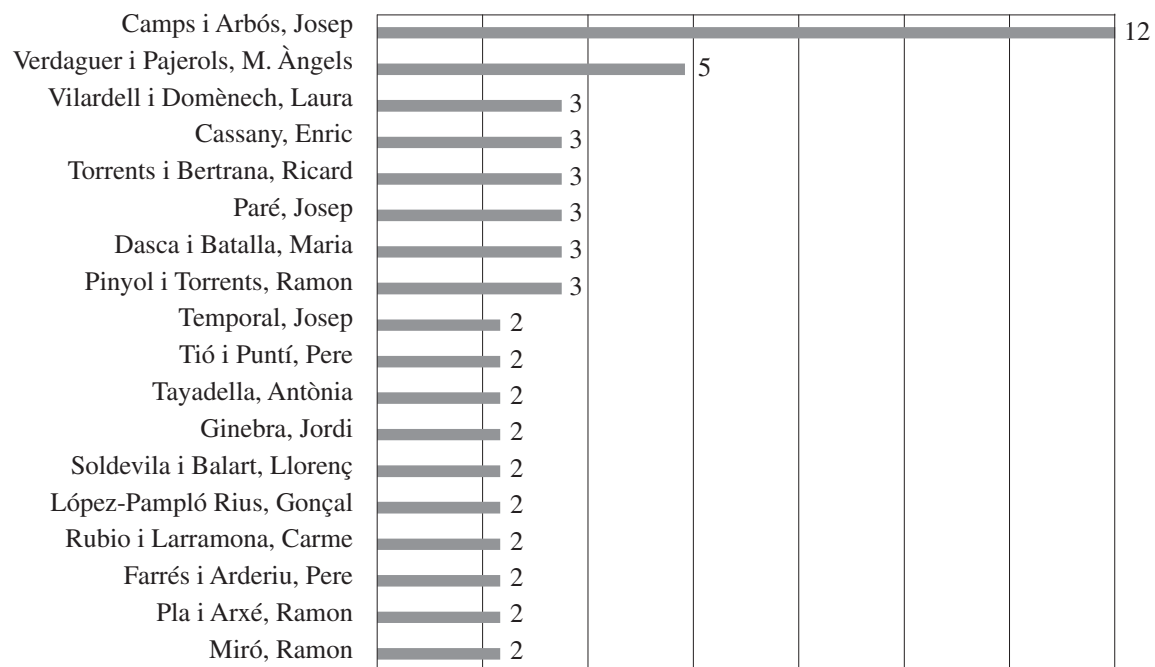

Figura 1. Nombre de ressenyes per autor amb dues o més ressenyes publicades.

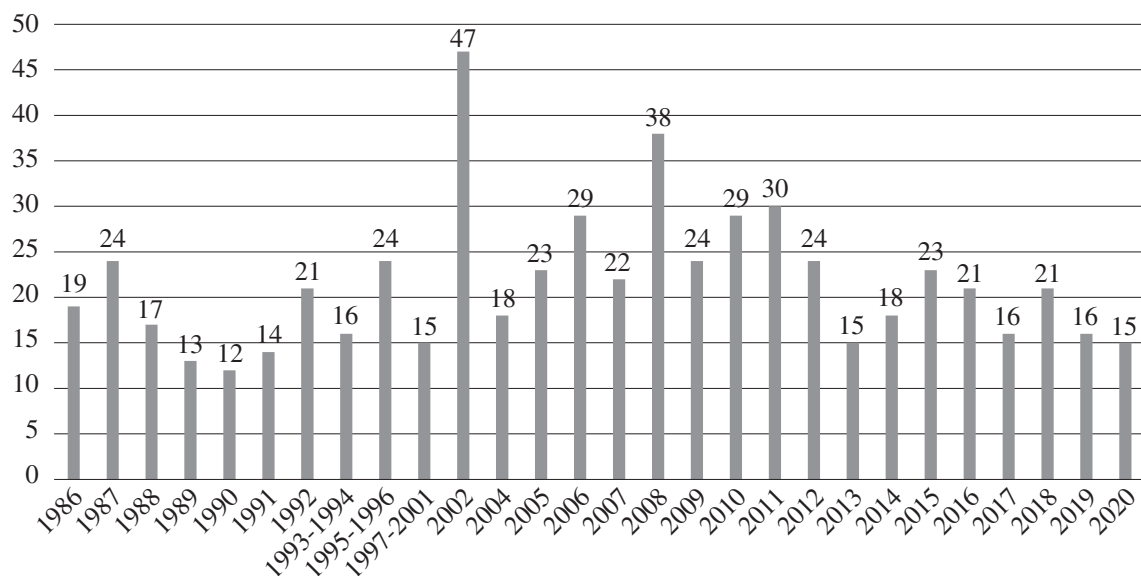

Figura 2. Distribució de les contribucions per anys de publicació.

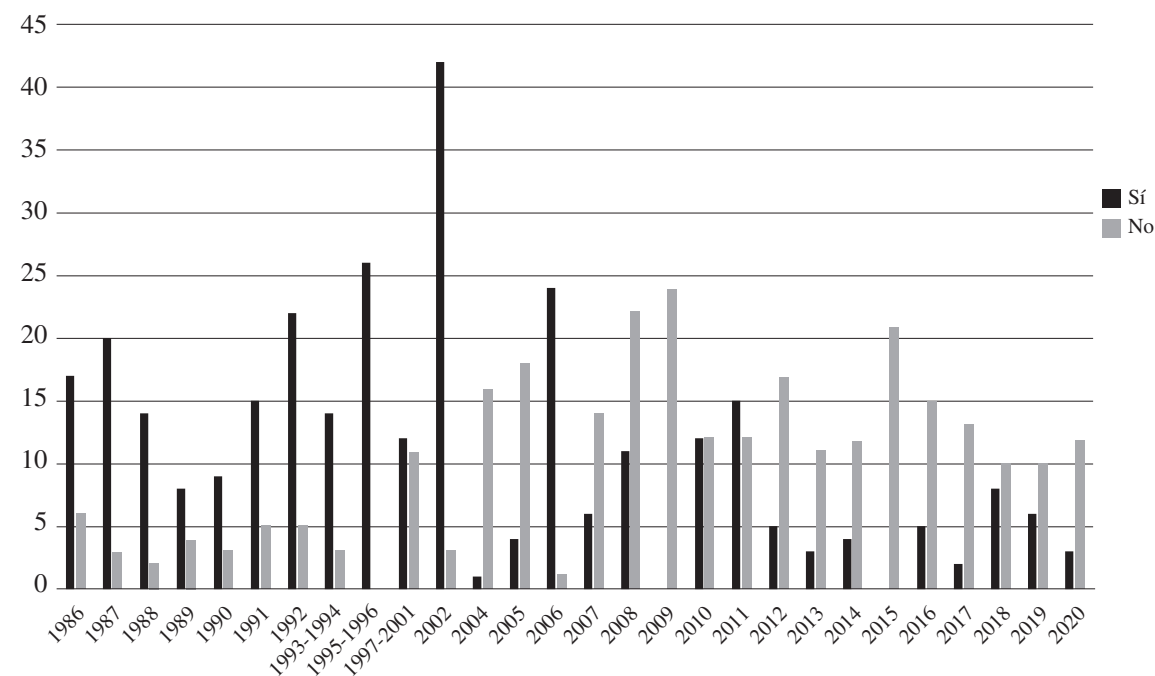

Figura 3. Distribució de les contribucions segons temàtica verdagueriana.

a partir de l'evolució en la temàtica verdagueriana dels seus primers articles, temàtica que ha anat decreixent a favor d'altres tipus d'estudis literaris, sobretot del s. XIX, cosa que ha donat una major obertura a la publicació. Es pot apreciar, també, que l'any 2002 es converteix en el punt d'inflexió per a aquesta tendència. De fet, és l'any més productiu (42 textos), òbviament, i és el moment àlgid per als textos de temàtica verdagueriana —tot i això, el Col·loqui es mostrava obert a *Verdaguer i el segle*. En l'*Anuari 1995-1996* només s'hi van publicar textos de tall verdaguerià, mentre que en les revistes de 2009 i 2015 no se n'hi va publicar cap.

Quant a les temàtiques tractades al llarg de la història de l'*Anuari Verdaguer*, queda palès que amb la metodologia emprada per fer l'estudi —una extracció i anàlisi de les paraules clau obtingudes dels títols dels articles— s'ha fet una simplificació i normalització (gènere, nombre, etc.) dels resultats i es pot parlar de la freqüència²² d'aquestes paraules clau en les següents categories temàtiques:

22. Hem donat unes llistes que inclouen les deu paraules clau que apareixen amb més freqüència als títols. Quan el nombre en la freqüència menor ha estat en més d'una paraula clau, hem optat per mostrar totes les d'aquella mateixa freqüència.

1) Les deu paraules clau més freqüents que es refereixen a noms de persones (excepte Jacint Verdaguer):

Paraula clau de persona	Nombre de repeticions
Oller, Narcís	10
Aguiló, Marià	7
Llorente, Teodor	7
Collell, Jaume	6
Guimerà, Àngel	6
Yxart, Josep	5
Vayreda, Marià	5
Llombart, Constantí	4
Riba, Carles	3
Tolrà de Bordas, Josep	3
Anzizu i Vila, Eulàlia	3
Picó i Campamar, Ramon	3
Farrés i Arderiu, Pere	3
Gaudí, Antoni	3

2) Les deu paraules clau més freqüents que es refereixen a títols d'obres:

Paraula clau de títol	Nombre de repeticions
<i>Canigó</i>	20
<i>L'Atlàntida</i>	16
<i>Flors del Calvari</i>	6
<i>Pàtria</i>	6
<i>Caritat</i>	5
<i>En defensa pròpia</i>	4
<i>A Barcelona</i>	3

<i>Rondalles</i>	2
<i>La Renaixensa</i>	3
<i>Roser de tot l'any</i>	3
<i>La Revista Blanca</i>	2
«Amor de mare»	2
«Vora la mar»	2
<i>Diario de Barcelona</i>	2
<i>Idil·lis i cants místics</i>	2
<i>Sant Francesc</i>	2
<i>Eucarístiques</i>	2
<i>Gerusalemme Liberata</i>	2

3) Les deu paraules clau més freqüents que es refereixen a llocs:

Paraula clau de lloc	Nombre de repeticions
Barcelona	11
Catalunya	8
Rosselló	6
Lleida	5
Andalusia	4
País Valencià	4
València	4
Menorca	3
Grècia	3
Catalunya Nord	3
Formentera	3
Vic	3

4) Les deu paraules clau genèriques més freqüents:

Paraula clau	Nombre de repeticions
Epistolari	17
Literatura catalana	17
Traduccions	13
Bibliografia	13
Poesia	12
Renaixença	11
Caritat	10
Música	9
Recepció	8
Inèdits	8
Vuitcentisme	8

Autors

Hem analitzat la productivitat dels 213 autors que han col·laborat en l'*Anuari*, dels quals es pot veure, en la figura 4, els 23 autors que han aportat més de cinc contribucions a la revista. Encapçala la llista Ramon Pinyol i Torrents, amb 28 contribucions,²³ seguit per Pep Vila²⁴ i Ricard Torrents i Bertrana,²⁵ que han fet 17 i 16 contribucions respectivament.

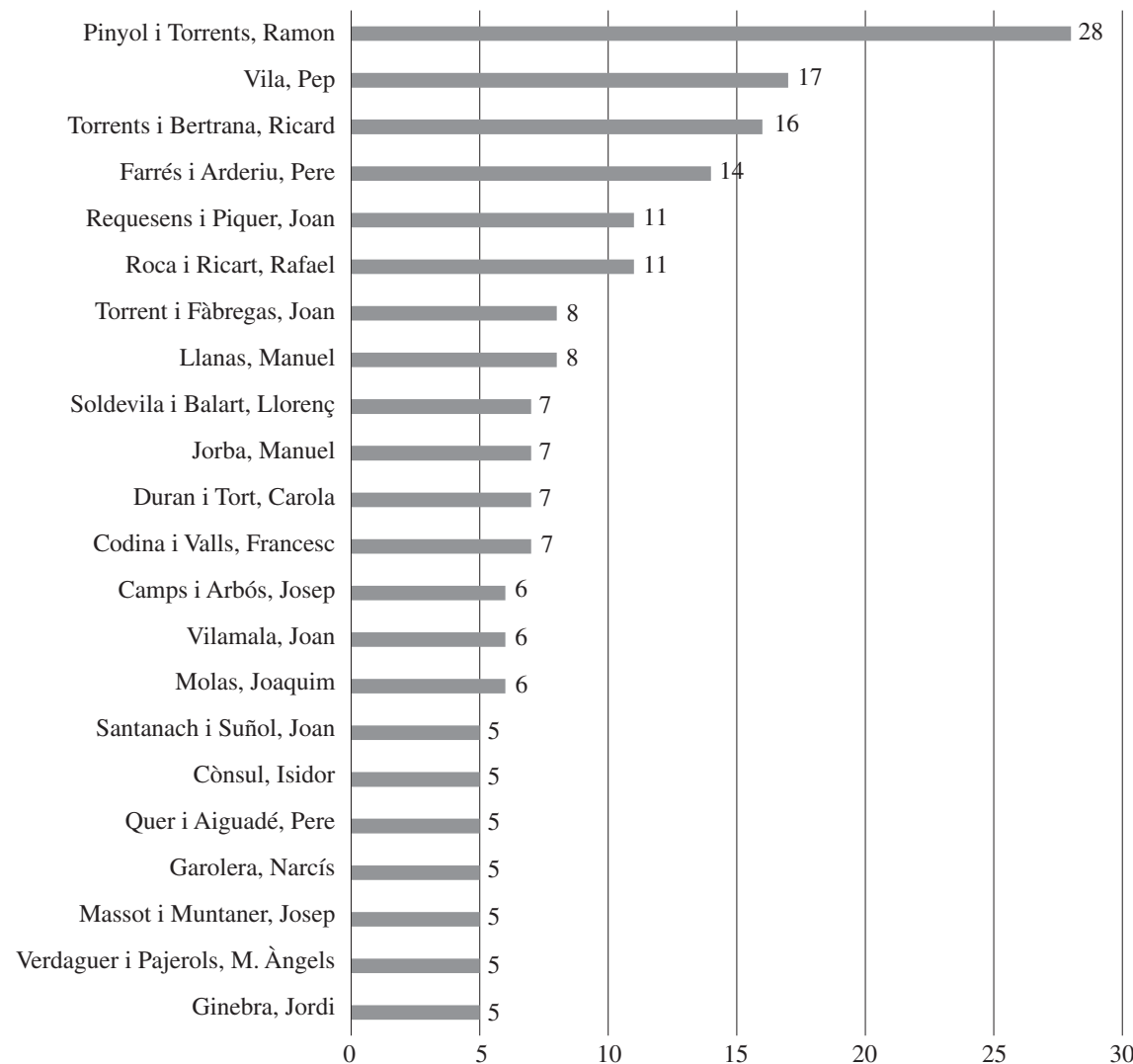

Figura 4. Nombre de contribucions per autor amb cinc o més contribucions publicades.

23. Pinyol hi ha col·laborat des de 1986 —començant pel seu estudi «Notes sobre la gènesi de l'oda *A Barcelona*» poema inclòs a *Pàtria*, llibre que va estudiar a la seva tesi doctoral— fins al 2018 amb la contribució «La publicació anarquista *La Revista Blanca* i la figura de Jacint Verdaguer» feta amb Pere Quer.

24. La primera aportació de Pep Vila és a l'*Anuari Verdguer 1995-1996* (Actes del IV Col·loqui sobre Verdaguer). Vila ha seguit fent aportacions de manera regular a la revista, sobretot a l'apartat «Textos» donant a conèixer textos inèdits recuperats a partir de les recerques fetes per l'autor.

25. Ricard Torrents és —juntament amb Ramon Pinyol i Pere Farrés—, qui posa les bases del verdaguerisme científic amb aportacions com ara «Contribució a l'estudi de la gènesi de *Canigó*, de Verdaguer» (1987), «El poemari de *Pàtria* en l'òrbita de *Canigó*» (1988), «Les opcions estètiques del primer Verdaguer» (1990), «A propòsit d'un article inèdit d'*En defensa pròpia*» (1991), «L'autobiografia en els pròlegs de Verdaguer: la construcció del mite personal» (1995-1996) o «Famílies nosagrades de Verdaguer i de Gaudí» (2002), entre altres. També és rellevant la recuperació de Torrents de textos importants: l'*Epístola biogràfica* de Jaume Collell (1986) o el *Giacinto Verdaguer*, de José León Pagano (1988). O l'edició a cura de Ramon Pinyol i Pere Farrés de l'«Avant-propos» de Josep Tolrà de Bordas a *Canigó* (1990), per exemple.

Pel que fa a la coautoria (figura 5), s'observa que l'*Anuari Verdguer* és una revista on predominen les contribucions individuals. Un 91 % (509) de les contribucions han estat presentades per un autor, un 8 % (41) s'han presentat amb doble signatura, un 1 % (3) amb coautoria triple, i tan sols una contribució s'ha presentat signada per quatre autors. Aquesta és, sens dubte, la tendència més estesa i freqüent en la recerca filològica i historiogràfica.

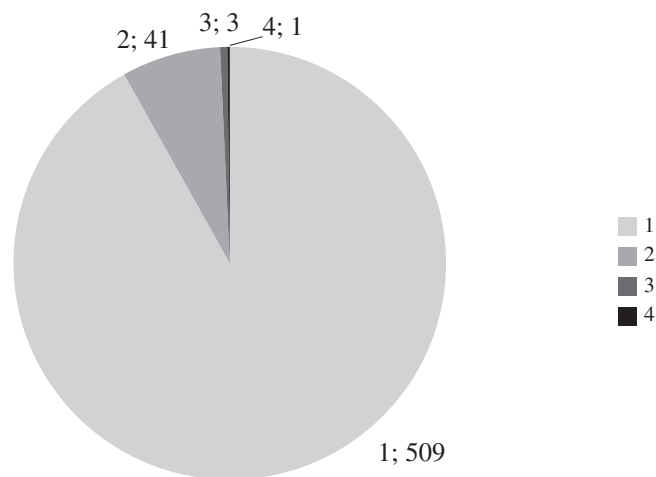

Figura 5. Distribució de les contribucions segons el nombre d'autors a la signatura.

Quant al gènere (figura 6), es pot afirmar que l'*Anuari Verdaguer* és una publicació on han col·laborat majoritàriament homes —un 75 % de les contribucions—, i només un 23 % ha sigut producció feta per dones. El 2 % restant ha estat en coautoría d'ambdós sexes.

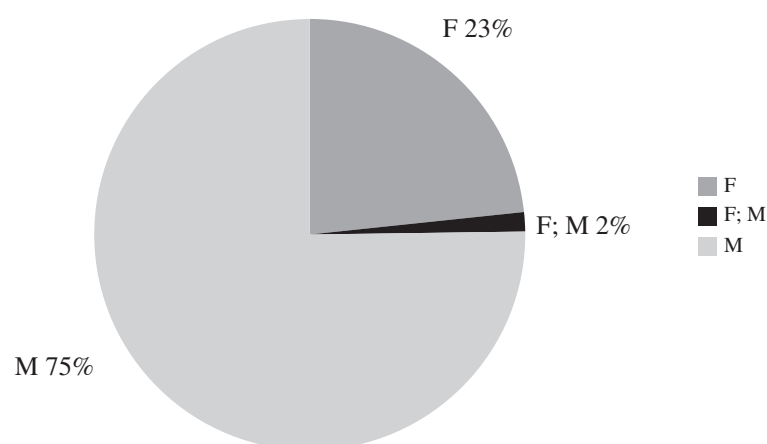

Figura 6. Distribució de les contribucions per gènere (F: femení; F; M: mixta; M: masculí).

No obstant això, s'aprecia que la distribució de les contribucions segons l'any de l'*Anuari* i el sexe de l'autoria ha variat en el temps (figura 7). En els primers números de la revista —1986 a 1990— les aportacions van ser eminentment fetes per autors masculins. No és fins al 1991 que el nombre de contribucions d'autores comença a ser emergent, malgrat que en proporció a les autories masculines continua essent exigu. Els anys 2002, 2011 i 2016 són els més productius quant a contribucions fetes per dones —12, 11 i 8, respectivament—, mentre que els anys 2002, 2008 i 1995-96 són els més productius quant a contribucions fetes per homes —30, 26 i 20, respectivament—. La coincidència d'ambdós sexes en ser l'any més productiu el 2002 no és casual, ja que va ser, com s'ha dit anteriorment, l'any del centenari de la mort de Verdaguer, que va cridar de manera oficial a fer contribucions diverses a tothom. També s'observa una certa coincidència en presentar la producció dels dos sexes un clar perfil de dents de serra, amb pics diferenciats i períodes amb un menor nombre de contribucions.

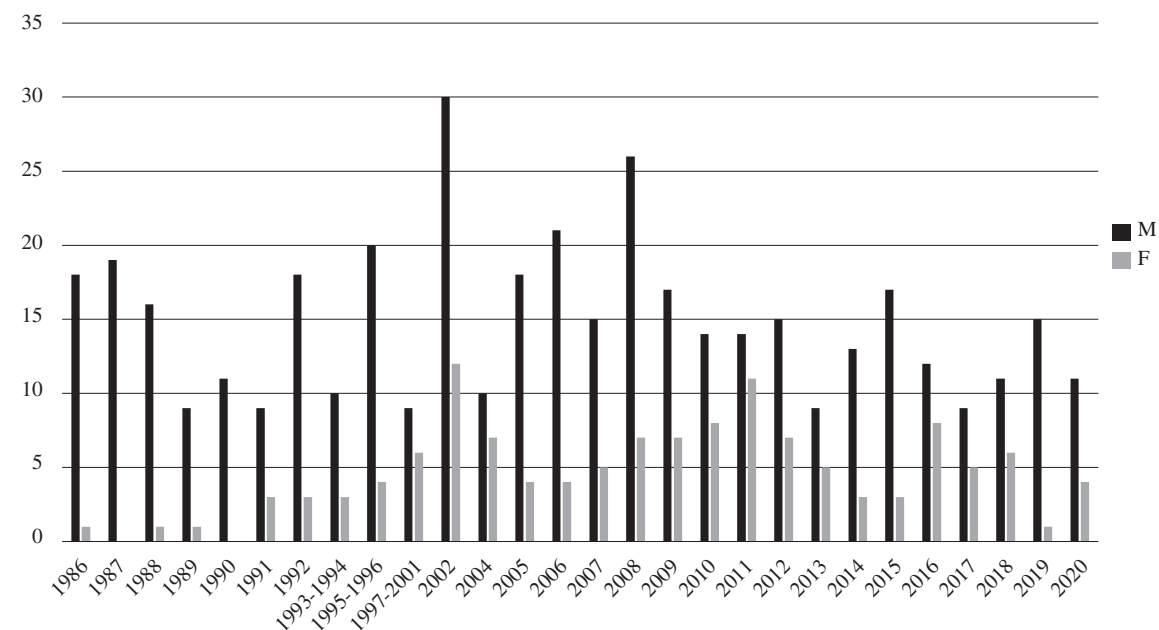

Figura 7. Distribució de les contribucions per anys i per sexe.

Pel que fa a l'idioma de les contribucions, un 99 % s'han publicat en català i l'1 % restant s'ha dividit en les següents llengües: anglès, espanyol, francès, gallec, italià i occità, essent les següents en nombre l'espanyol amb tres contribucions i l'italià amb dues.

A tall de conclusió

Tal com s'ha evidenciat, l'*Anuari Verdaguer* ha estat fidel al lema sota els auspicis del qual va ser publicat per primera vegada i l'ha mantingut viu al llarg dels trenta-cinc anys d'història.

La predominant temàtica verdagueriana de les contribucions que s'hi van presentar durant la primera època va canviar a partir de l'any 2002 a favor de treballs de tall històric i literari, centrats sobretot en el s. XIX, sense que necessàriament s'estudiés Verdaguer o algun aspecte de les seves obres. D'alguna manera, la primera etapa posa les bases per fer possible la segona. Probablement, l'obertura cap al vuitcentisme històric i literari demostra una maduresa dels estudis sobre Verdaguer i el segle, i el canvi de disseny, la voluntat de fer la revista equiparable a les publicacions científiques actuals.

A l'*Anuari Verdaguer* s'hi han publicat majoritàriament articles d'autoria única, essent tan sols un 10 % dels casos la representació dels produïts en coautoria de dos a quatre autors. També hem observat que existeix un biaix de gènere en l'autoria segons el qual un 75 % de les contribucions les han presentat homes, mentre que un 23 % ha estat fet per dones, i el 2 % restant mixta. Tots dos fets responen a l'estat de la recerca i la investigació en segons quins àmbits d'estudi.

Forma part de l'essència de l'*Anuari* i de la missió per a la qual va néixer el fet de recollir en les seves pàgines l'activitat acadèmica i congressual sobre Verdaguer o la literatura del s. XIX que promou la Societat Verdaguer amb altres entitats: s'adiu, doncs, a l'objectiu inicial de «la promoció, la investigació i la difusió dels estudis literaris sobre el segle XIX i, concretament, sobre Jacint Verdaguer»; així mateix, la revista ha contribuït, com hem demostrat a partir de les diferents anàlisis temàtiques reflectides en la varietat de paraules clau, a la formació de la identitat acadèmica de Jacint Verdaguer, aportant el valor científic de 213 col·laboradors, la majoria dels quals acadèmics, a l'estudi del poeta, fet que ha sumat nous coneixements a l'hora de formular la identitat en la marca Verdaguer.

Finalment, podem afirmar que l'*Anuari Verdaguer*, tal com ja ha fet en ocasions passades, s'anirà adequant als sistemes de divulgació de la informació científica, de la mà de la institució que l'ha acollit, adaptant-se als canvis i reptes de futur que es plantegin en el terreny de les publicacions científiques.

Octubre de 2021

Bibliografia

«1r. col·loqui sobre Verdaguer». *Miramarges. Butlletí de l'Escola Universitària Balmes* [Vic], núm. 2 (març 1986), p. 14.

Anuari Verdaguer. Revista d'estudis literaris del segle XIX [Vic], (1986-).

FARRÉS, Pere; MOLAS, Joaquim; PINYOL I TORRENTS, Ramon; TORRENTS, Ricard. «Per a una edició crítica de les obres completes de Jacint Verdaguer». *Anuari Verdaguer 1987* [Vic; Barcelona], núm. 2 (1987), p. 187-203. <<https://raco.cat/index.php/AnuariVerdaguer/article/view/67545>> [Consulta: 14 gener 2022].

VILARRODÀ, Jordi. «Cossetània i Angle seran els nous socis d'Eumo Editorial». *El 9 Nou* [Vic], núm. 3449 (27 febrer 2015), p. 33.